

TILFØJELSER

Præstø. S. 41. Epitaf Nr. 2 er skaaret af Ejler Abelsen Schrøder. Sml. S. 1080.

Storehedinge. Bygning. Sml. S. 1047. I Anledning af en paatænkt Restaurering foretog Arkitekterne Charles Christensen og Helge B. Møller 1933—34 en Række Undersøgelser, hvis Hovedresultater velvilligst er stillede til Raa-dighed for »Danmarks Kirker«.

S. 56. Den søndre Vindeltrappe ved Korbuen har foroven (sml. Fig. 3, Ko-rets Loftsplan, hvor Signaturerne af det paagældende Parti ikke er korrekt i alle Enkeltheder) haft en nu afbrudt Dør, jævndrende med selve Trappen. Den har ført ind til Partiet over Korbuen, hvor der fra første Færd synes at have været en Gang, hvis Gulv har ligget lavere end Gallerigangene i Korets Ydermure; store Mængder af løst Murgrus hindrer dog endnu en fuldstændig Undersøgelse. Den nordre Vindeltrappes øverste Del, hvis Spindel kun er 15 cm svær, er stærkt ommuret.

S. 58 f. Oktagonens Mure, med Hjørnelisener, staar bevarede i gammel Stand i en Højde af indtil 5,20 m over Soklen. Den oprindelige Sydportal, som nu er fremdraget i ret velbevaret Stand, viser sig at svare til Billederne af den forsvundne Nordportal (Fig. 6—7). Dens ydre Spændvidde har været 3,70 m, idet den 1,75 m brede, romanske Døraabning er omgivet af tre anselige False. Under Østkarmen er der muret et Stensæde, og den midterste Falskant er her afskaaret ved et svagt buet Snit, der har kunnet tjene som Rygstød. En grov, kalkmalet Dekoration, som efterligner Kampestensmurværk, viser, at dette Parti har været synligt endnu i 1700'erne.

Inde i Ottekanten eftersøgt ved Prøvegravningen under Gulvet forgæves de to søndre Piller, hvis Fundamenter er helt fjærnede. Derimod fandtes foruden de af Storck iagttagne Vestpiller (Fig. 3 sml. S. 89) Rester af den nord-nordvestre; de viste, at Pillerne paa Arkadesiderne har haft Halvsøjler svarende til det Fig. 8 Nr. 1 afbildede Sokkelfragment, saa at Formerne maa have mindet om Arkaderne i Stubbekøbing Kirke. Paa Pillesiden ind mod Midtrummet var der bevaret et retvinklet Sokkelfremspring, der efter Stør-reisen at dømme kan have svaret til en Hjørnestav som Fig. 8 Nr. 4. At flere

Sten med samme femsidede Profil forefandtes i Underbygningerne for Tagstøtterne fra 1670'erne, bestyrker Formodningen om, at de oprindeligt har siddet i Centralrummets Hjørner. Oktagonens oprindelige Gulv, en Brolægning af smaa Flintesten, er forhøjet flere Gange, og i et nyere Gulvlag har der været brugt glatte Lerfliser.

Baade over Korbuen og over Taarnbuen fremdroges Spor efter Kridtstenshvælv, som næppe har haft mer end Halvstenstykkelse, og som viser, at Oktagonens Omgang maa have haft otte Hvælv.

Ved Udhugning i Ottekantens nyere Murværk fandtes paa Taarnets Nordøsthjørne Spor af tre forskellige Taglinjer, alle som Riller med Jernsøm til Blyplader, den nederste 6 m, den øverste 6,75 m over den romanske Sokkel. Den nederste svarer sikkert til Taget fra 1670'erne, den mellemste til Taget fra 1823 (sml. Fig. 7), medens den øverste maa være middelalderlig.

S. 60. Korets gotiske Vestgavl. Paa Vestsiden, ud mod Skibet, ses nederst, tæt over den søndre Vindeltrappes afbrudte Dør (sml. Note til S. 56), to Taglinjer, der har svag Hældning mod Syd. Til dem slutter sig Spor efter den Tagkvist, som ses paa Fig. 6. Tæt over de flade Buestik, der overdækker Indgangene til Kormurenes Triforiegalleri, begynder to skraatløbende, spærstillede Murstensskifter, der fortsætter sig opefter, og som maa have mødt hinanden i en nu bortbrudt Top i Højde med Korets nuværende Tagryg. Denne i Murværket markerede Taglinje, der ikke viser sig paa Gavlens Østside, maa have svaret til et nu forsvundet Tagværk over Oktagonen, og den synes at stemme med Resens Billede Fig. 2, der tyder paa, at der har været et Saddeltag mellem Koret og Oktagon-Laternen, medens et lignende Tag har forbundet Lanternen med Taarnet.

Sikkert er det, at man endnu ved den gotiske Ombygning har sørget for let Adgang til Korets Tagværk. Den Dør midt i Gavlen, som er vist i Korets Loftsplan Fig. 3 og i Langsnittet Fig. 5, har været tilgængelig fra den søndre Vindeltrappe, og ved Borthugning af nyere Flikmuringer paa Gavlens Vægside, ind mod Korloftet, er det nu blevet klarlagt, at der her har været en senere borthugget, smal Trappe, som fra Dørstedet med 11 Trin har ført op til Omgangen indenfor Korets romanske Brystværnsmur. Trappen har været overdækket med et Loft af udkragende Binderstik, og over Brystværnets Omgang har der været et lille Rum med fladbuget Loftsstik i Tilslutning til en Blænding, der S. 60—61 urigtigt er omtalt som et Dørsted. Om der fra Trappens nederste Del har været direkte Adgang til det indre Korloft, er uvist; den nuværende Døraabning er ialfald senere omdannet. Dette gotiske Trappeanlæg kunde tyde paa, at der ogsaa i den oprindelige, romanske Triumfgavl har været Murtrapper, som har ført op til det flade Kortag indenfor Brystværnet.

S. 66. Den tidligere Prædikestol blev ifølge Østsjællands Avis for 18. Maj 1853 først solgt til en, der vilde anvende den til Svinesti, derefter til en anden, der vilde bruge den til Dueslag, men Provsten købte den saa til Ophugning.

S. 68. Gravsten paa Kirkegaarden Nr. 1 laa oprindeligt i Koret.

S. 69. †Ligsten. Følgende Oplysninger kan tilføjes efter Gunnar Knudsen: Resens Atlas Danicus. Sydsjælland. Kbh. 1935. S. 94 f. †1) Raadmand Povel Pedersen, død 12. Jan. 1621, og Hustru Inger Povelsdatter. †2) Kapellan Kristen Kristensen Jungshoved, død 9. Okt. 1630, og Hustru Anne Jensdatter, død 29. Nov. 1631. †3) Raadmand Niels Christensen, død 20. Sept. 1647, og Hustru Anne Jensdatter, død 3. Febr. 1650. †4) Byfoged og Kirkeværges Hans Lavridsen, død 8. Aug. 1650 og Hustru Berete Lavridsdatter, død 5. Aug. 1657. †5) Sognepræst Jens Christensen, Aalborg, død □, hans Hustru Anne, død 9. Nov. 1654, og Datter Bodel, død 8. Maj 1636. †6) Pigen Kirsten Diriksdatter, død 12. Sept. 1654.

Næstved S. Peder. S. 93. L. 6 f. n.: Lægedom . . . , formild, læs: Lægedom, . . . Lilje, formild. Sml. P. D. Steidl: Vor Frues Sange fra Danmarks Middelalder. Kbh. 1918. S. 148 f.

S. 98. †Krucifiks. En forsvunden Indskrift fra c. 1700 er gengivet i Gunnar Knudsen: Resens Atlas Danicus. Sydsjælland. Kbh. 1935. S. 29.

S. 99. Simon med Stav, læs: med Sav.

S. 103. To *Pengetavler, nu i Nationalmuseet. Den ene, sortmalet med Guld og Gult, har Pengebakken delt til »Eeniste Skilinger« og »Halfve Skilinger« og paa det udtungede Rygbrædt en malet Figur »S. Petrus« med Nøglerne, samt »S. Peders Kirchis Tavle Anno 1702«; den lille Sølvklokke har graverede Figurer af Tro og Retfærdighed og Versaler: Knud Hanse (!) Frylilus. Den anden, med lignende Rygbrædt, men umalet, har Sølvklokke med Skrifteskrift: Diderich Hornemann 1717.

S. 107. Epitafierne Nr. 5 og 7 er sikkert skaarne af Ejler Abelsen Schrøder. Sml. S. 1080.

S. 127 f. Forsvundne Gravminder. Følgende †Gravsten kan tilføjes efter Gunnar Knudsen: Resens Atlas Danicus. Sydsjælland. Kbh. 1935. S. 27 f. †I—III) Borgmester Hans Duffrig, Borgmester Hans Ditmerssøn 1612 og Latinsk Skolemester M. Frantz Jørgensøn 1604. †IV) Sognepræst til Rønnebech og Oelstrup Jens Jørgensen Hedboe, død 1622. †V) Med latinsk Indskrift over Sognepræst til Snesere Samuel Mogensen, død 28. Marts 1633 (Sml. †Epitaf S. 113). †VI) Borgmester Jens Christensen, død 13. Febr. 1658. †VII) Borgmester Hans Cortsøn, død 1660.

Næstved. S. Morten. S. 132. If. Thorvald Køhl (Architekten XIX, 302) afviger Bygningens Orientering 30°44' til Syd fra astronomisk Øst, og skønt

Planens Skævheder i høj Grad vanskeliggør en nøjagtig Bestemmelse, er S. Morten sikkert en af de Kirker i Landet, hvis sydlige Misvisning er størst.

S. 153. Epitaf Nr. 2. Indskrifterne er gengivet i Gunnar Knudsen: Resens Atlas Danicus. Sydsjælland. Kbh. 1935. S. 30.

S. 157. Gravsten Nr. 7, se S. 1090, Fig. 13.

S. 159. Gravsten Nr. 18 er af ølandsk Kalksten, 209 × 134 cm. †Gravsten, »udenfor Koret« bekostet af Hans Clausen og Hustru Birete Pedersdatter over hendes første Mand Jens Madsen, død 3. Okt. 1587; <hun døde 8. Jan. 1597>. Sml. Gunnar Knudsen: Resens Atlas Danicus. Sydsjælland. Kbh. 1935. S. 31.

Vordingborg. 1933 er der foretaget en Række Restaureringsarbejder (Arki-tekt: Tidemand-Dal).

S. 168. I Korets Vægge er fremdraget to Dørsteder, der nu staar som indre Nicher. Det nordre, mellem Nordvæggens to østligeste Spareblændinger, er rundbuet og dobbeltfalset, det søndre, mellem Syd væggens to midterste Blændinger, rundbuet under fladbuet Vægstik.

S. 174. Skibets Indre er nu hvidkalket. I søndre Sideskibs Vestende er opsat 20 Gulvfliser af grøntglaseret Ler, 21,5 × 21,5 cm, med indridsede Liljer, som i Præstø (S. 32 Fig. 9), samt en enkelt, lignende Liljeflise uden Midtoval, fajanceagtigt hvid og blaa, og nogle Gravfliser (se Note til S. 191—95).

S. 175. Korets Kalkmalerier er restaurerede af Konservator E. Lind. Jeppe Murers Hue (Fig. 7) har sikkert Form som hans Bomærke. Tredje Linje i Indskriften Fig. 8 kan maaske læses: »malen och waluen« (hvælve). Sml. E. Lind i Nationalmuseets Arbejdsmark 1935, 70—74.

S. 177. Kølbue, læs: tre Kølbuer.

S. 182. Stoleværket er fornyet. De seks Snitværksgavle er opstillede paa søndre Sideskibs Vestvæg. Paa Vaabnene er fremdraget en broget Staffering.

S. 190—91. Epitafier. Nr. 6, Basse, og Nr. 8, Modom, er flyttede til Skibets Vestvæg, Nr. 11, Stoud, til Skibets Nordvæg.

S. 191—95. Gravsten. Nr. 1, Jacob Brun, er rejst paa Korets Nordvæg; Stenens øverste Del med Navnet mangler. Nr. 3, Niels Eriksen, rejst i Vaabenhuset, Nr. 4, Hans Kortsen, rejst i nordre Sideskib, Nr. 8, Ejler Jacobsøn, samt 10 og 12 rejst i Vaabenhuset, Nr. 15, Pfefferling, rejst i Taarnet, Nr. 17, Borch, rejst i Koret. Nr. 9, 11, 13, 14 og 18 er lagte paa Kirkegaarden Syd for Kirken.

Sammen med de førnævnte Lerfliser er opsat nogle tilsvarende *Gulvfliser* med Gravskrifter i Reliefversaler.

a) Ane Jacobsdatter, salig med Gud, død 17 Sept »92:2« (dvs. 1592). b) Iacob Lemeke, salig med Gud, død 8 Sept 92. c) Søffren Knudsen, død Disse

tre Indskrifter er hver fordelt paa to grønglaserede Fliser, d) ».... itz J a c o . . .

som vor ... mester«. Blaa- og hvidglaseret. Da kun een Flise er bevaret, mangler Indskriften Linjebegyndelserne. e) Enkelt Flise med symmetrisk Bomærkeskjold, ret slidt. I Nationalmuseet findes desuden et Brudstykke af en anselig, brunglaseret *Flise over »L o . . . Morten(sen)... wor Bor.. mester he(r)« samt en lille Stump af en blaa- og hvidglaseret Indskriftflise.

Stege. S. 204. Efter Thorvald Køhls Beregning, i Brev til Pastor Kisum, afviger Kirkens Orientering $5^{\circ}16'$ til Syd fra astronomisk Øst.

S. 206. Den romanske Bygnings Dimensioner, se S. 1048.

S. 226. Ulrica Augusta von Moltkes Marmorkiste er af Johannes Wiedewelt og opføres mellem hans Arbejder i Aaret 1763. Fr. I. Meier: Wiedewelt 1877, S. 60, 266.

Bjeverskov. S. 255. Gravsten Nr. 3. Gommestrup (?), læs Gomme[rsmark?]

Vollerslev. S. 259. Taarnets Sydvindue er, som gengivet paa Planen Fig. 2, oprindeligt, fremdraget af Arkitekt Langballe 1928.

Herfølge. S. 273—274. Kridtkvaderteknik i Vestgavl og Taarn, sml. S. 1045—46, Fig. 4—5.

S. 279, L. 9 fn. omfattes, læs: opfattes.

S. 281. Prædikestolen er maaske af Engelbert Chastensen, se S. 1079.

S. 285. †Figursten over »den allersidste romersk-catholske Præst her til Stedet, Johannes, ... iført den ordentlige Munkedragt« (Thura: Beskrivelse over Sjælland; Haandskrift i Nationalmuseet II).

Valløby. S. 315. Marmorsarkofag for Grevinde L. Knuth er udført af J. Wiedewelt 1786. Fr. J. Meier: Wiedewelt 1877, 276.

St. Taarnby. S. 328. Klokke Nr. 1. K. og H. Gamst læs: J. C. & H. Gamst.

Haarlev. S. 330, 333. Bygningens Alder og Dimensioner, se S. 1047, 1048 Note 1. Tværsnit af Kor og Sakristi se S. 1051.

Enderslev. S. 346. Fig. 3, sml. S. 1051.

Højerup. S. 357 L. 7 f. n. Indvielsen læs: Indvielsen¹.

S. 360. Over Taarnbuen ses nu Toppen af et oprindeligt Vestvindue.

S. 361. Sengotisk Kridtkvaderbehandling i Taarnet, se S. 1055, Fig. 7.

S. 363. Kalkmalerier. Den 1928 paabegyndte Undersøgelse er fuldendt 1935, saaledes at alle bevarede Rester af de ret fragmentariske Billeder nu er fremdragne. Scenen nordligst paa Triumfvæggen forestiller ikke Barnemordet i Bethlehem; »Herodes« og en anden Ridder vender sig vel mod en lille barnelignende Skikkelse, men denne er snarere at opfatte som et Afgudsbillede, og paa dens anden Side staar tre kronede Helgeninder. Over Triumfbuens Spids ses i ret lille Format et Par siddende Krigere, sikkert hørende til et iøvrigt ødelagt Opstandelsesbillede. Syd herfor afbildes Kristus som Havemand, og

sydligst følger Apostelfyrsterne Paulus og Petrus. Paa Nordvæggen skilles de enkelte Scener af gule Striber. I S. Jørgens-Billedet ved Nordøsthjørnet er Dragen tobenet; ved selve Kampscenen findes Fødderne af en knælende Skikkelse, sikkert Prinsessen, og den anden Drage synes at ledes i Baand af en Kvinde henimod et Par utydelige Skikkelser; denne Scene, formodentlig Prinsessens Hjemkomst, strækker sig hen over Nordvinduet. Af et Billede i nedre Række, under Dragekampen, er bevaret to Spottere, den ene med stærkt karrikeret Profil; selve Hovedfiguren er næsten helt forsvundet. Væggens Midtparti har været domineret af en stor S. Kristoforus-Skikkelse, i langt aneligere Format end en lille S. Olaf nærmest Nordvinduet. Over det nyere Vindue, paa Norddørens Plads, findes en Scene, hvis Midtfigur er en ung Mand, maaske den unge Tobias, som sørgende lægger højre Haand mod Kinden og i venstre Haand bærer en Fisk; han vender sig bort fra to Mænd, som vælter sig i Kamp med korte Sværd, og synes at følge en stor Skikkelse i folderigt Klædebon (Engelen Rafael?). Vestligst, over Isaks Ofring, ses tre Skikkelser, af hvilke de to, der staar tæt sammen paa et særligt markeret Stykke Jordsmon, maaske forestiller Jakobs Kamp med Engelen. Øverst paa Vestvæggens nordre Del er der Rester af et Lykkehjul (sml. Udby S. 912, F. 5) med Fragmenter af Manden paa Hjulets Top og den nedstyrtende.

Fra o. 1500 stammer et Indvielseskors paa Vestvæggen, og yngre synes Rester af en Rankebort under Loftet i Nordøsthjørnet samt svage Spor af sorte Dekorationer ved Syddøren og Sydvinduet.

S. 367. †Klokke, med plattysk Indskrift (Johs. 3, 16), støbt af Mickel Westphal 1576. Sml. Gunnar Knudsen: Resens Atlas Danicus. Sydsjælland. Kbh. 1935. S. 98.

Himlingøje. S. 372. Altertavlen er maaske af Engelbert Chastensen, se S. 1077.

Magleby. S. 379. Af de tre †Klokker var den største støbt 1654 af Claus van Dam, den mellemste havde »gammel Munkeskript«, den mindste var skriftløs. Sml. Gunnar Knudsen: Resens Atlas Danicus. Sydsjælland. Kbh. 1935. S. 107.

S. 383. Resen nævner (anf. Arb. S. 105 ff.), at der i Rantzaus Begravelse fandtes 7 adelige Lig, nemlig foruden Frantz Rantzau, Anne Rosenkrantz, Falck Lykke, Mogens Gyldenstjerne de i de yngre Kilder glemte eller forvanskede Navne: Anna Sophia Parsbjerg (1644—52), Tvillingerne Jochem Jørgen og Doerete Margrette Brockenhuus (fødte 19. Juli, døde 19. og 20. Juli 1645).

Holtug S. 385. Præsteindberetningen, hvis Tekst er blevet stærkt forkortet i Resens Atlas, siger, at Holtugs Kirkegaard var saa rummelig, at nogle Tusind Mand kunde have deres Tilflugt dér. Sml. Gunnar Knudsen: Resens Atlas Danicus. Sydsjælland. Kbh. 1935. S. 109 f.

S. 386. Runeindskrift. (Nierad) læs: (1)IR4B (Tirad ristede).

S. 388. Paa Kirkens Nordside stod »oppe under Tagskægget« Resterne af en sikkert kalkmalet Indskrift: »i Fru Else Maauris Daaters Tid«. Sml. Ligsten Nr. 1. Hun blev Enke 1552 og levede endnu 1563.

S. 391. Lille †Klokke, middelalderlig, med latinsk Indskrift, vistnok fra 1473.

S. 392. †»Træliste«, sikkert en Gravramme, i Taarnet, med Indskrift over

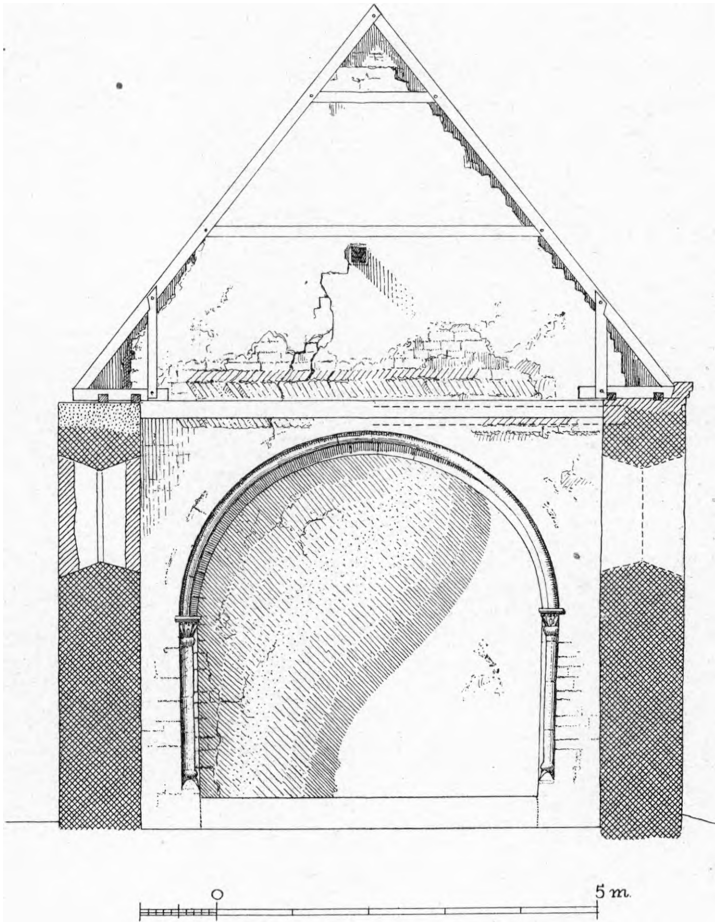

Fig. 16. Hammer. Apsisbuen og Snit gennem Koret, set mod Øst. Maalt af C. G. Schultz 1935.

Sognepræst Bent Hansen, død 21. Marts 1587, med Søn og to Døtre. Sml. Gunnar Knudsen: Resens Atlas Danicus. Sydsjælland. Kbh. 1935. S. 108 f.

Strøby. S. 397. Skibsreder Marx Nielsen, læs: Skibsreder Marius Nielsen.

S. 401. Stoleværket er stafferet af Erik Pedersen.

S. 402. †Klokker. Den ene, af Borchart Gelgeter, fra 1599; den anden, af Felix Fuchs, fra 1630. Sml. Gunnar Knudsen: Resens Atlas Danicus. Sydsjælland. Kbh. 1935. S. 104.

Vårpelev. S. 404. Sagnet om de to Nonner er ældre end 1758, idet det

omtales hos Resen. Sml. Gunnar Knudsen: Resens Atlas Danicus. Sydsjælland. Kbh. 1935. S. 104 f.

S. 409. Krucifiks-Armene er oprindelige, fundne paa Kirkeloftet af Arkitekt Otto Langballe.

Hellested. S. 414. Fig. 2. Paa Planen er Kirkens yngste Dele urigtigt skra-
verede; de burde have været angivet med prikket Signatur.

S. 422. Klokke Nr. 2. Convoca. Thura: Beskrivelse over Sjælland (Haand-
skrift i NM II) har Læsemaaden: Convoco.

S. 423. †Kisteplade Nr. 3. Kirkebogens Afskrift er ukorrekt; Fred. Vind
døde 24. April 1702 (Pers.hist. Ts. 10. R. I, 149). — *Sarkofag Nr. 7 er af
Johannes Wiedewelt 1777 (Fr. J. Meier: Wiedewelt. Kbh. 1877. S. 271).

Smerup. S. 431. Oblatæske (Olrik 428), læs: (Olrik 429).

Lyderslev. S. 442. Krucifiksgruppe, sml. S. 1074.

Frøslev. S. 450. Tilføj: Alterstager, 40 cm. høje, gotiske, med tre Ringe om
Cylinderskafet og hvilende paa tre Fødder.

Lille Hedinge. S. 454. Bygning, sml. S. 1046.

Karise. S. 470. L. 4. . . . By, medens . . . læs: ...Stationsby, medens den
gamle Kirkeby (sml. Fig. 13) findes nord for Kirken, og . . .

S. 478. L. 3. Felt mod, læs: Felt med.

S. 480. Alterkrucifikset er skaaret af Thorvald Petersen 1925; derimod er
det tidligere Alterbillede ikke af ham.

S. 484. Et ikke udført Projekt til en siddende Statue over Sarkofag Nr. 1
ses paa Stikket i N. L. Høyen: C. F. Harsdorffs Værker. 1871. Wiedewelts
Portrætrelief af A. G. Moltke modelleredes 1763 (Fr. J. Meier: Wiedewelt. S.
60, 266); Sarkofag Nr. 2 udførtes 1762—64 (smst. S. 60, 265).

S. 487. Om Kapellet se: F. Weilbach, Dansk Bygningskunst i 18. Aarh.
Kbh. 1930. S. 200 f.

Spjellerup. S. 500. Korbuekrucifiksets Indskrift, ... des me pro me, læs:
desine pro me (sml. S. 419) («Du, som gaar forbi, se hen til mig, thi du er
Aarsag til min Smerte. Se, jeg dør for din Skyld, hold du da op at synde,
for min Skyld«).

Fakse. S. 523. Prædikestolen er sikkert af Ejler Abelsen Schrøder, se S. 1080.

S. 529. *5) læs: †5).

Kongsted. S. 536. Altertavlen er med Urette tilskrevet Bertel Snedker, se
S. 1079.

S. 539. Korgitter, Prædikestol og Pengetavler er sikkert af Ejler Abelsen
Schrøder, se S. 1080.

S. 540. Herskabsstolene er næppe af Bertel Snedker, men maaske af Abel
Schrøder den ældre, se S. 1078.

S. 541. Klokke Nr. 2. Læsningen og derfor Tolkingen er meget usikker.

Roholte. S. 549,554. Panelbeklædning fra Korbuebjælke, nu i Nationalmuseet. Den oprindelige Staffering med kalkmaleriagtige Farver er nu genfremdraget. Indskriften lyder: »Bent Nilsen y Wrröp ... fundata est tempore domini Chistophori regis Danie anno dominij m 4° 4° p(ri)mo 1441«.

Aversi. S. 601. *Mariafigur, se S. 1073 Fig. 8.

Tybjerg. S. 607. Sognet blev 1895 Anneks til Aversi.

S. 611. Paa Vestvæggen (Fig. 6), læs (Fig. 4).

Herlufmagle. S. 618. L. 2 f. o. Kirken hørte sidst under Gisselfeld, hvorfra den overgik til Selveje.

Skelby. S. 648. Bygningens Alder, se S. 1043.

Vejlø. S. 767. Prædikestol vistnok fra 1668, læs: fra Tiden henimod 1670. Om den folkelige Forklaring af Bærefiguren se: Thorkild Gravlund, Herredsbogen. Sjælland. Kbh. 1926. S. 103, 105.

Vester Egesborg. S. 784. *Daabskande, af Tin, med Slangehank, »Anskaffet til Vester Egitzborg Kirke Aar 1830 af Lehnsbesider Baron Otto Reedtz Thott«. Nu i Vordingborg Museum.

Hammer. S. 788. Sml. S. 1042. Om Bygningen se C. G. Schultz: Nogle tidlig-romanske Landsbykirker. AfvO. 1934, 202 f.

S. 789. L. 8 f. n. Buen har udvendigt, læs: Buen har udvendig haft.

S. 790. Hjørnesøjlerne i Apsisbuen (Fig. 16) befriedes 1935 for Hvidtekalk og det fragmentariske nordre Kapitæl fornyedes; de nedtagne Brudstykker opbevares i Nationalmuseet. Skafterne viste sig at være fritstaaende; deres Gennemsnit er ægformet med Spidsen indad i Falshjørnet. Ved samme Lejlighed fremdroges de S. 1043 Fig. 3 gengivne Indridsninger paa Apsidens nordre Hjørnekvadere: en Hest, kendelig ved Sadel og Stigbøjle, og derover en dybere snittet, men kun paabegyndt Trappefrise. Gemmenicherne i Korbuebjælgene viste sig at være senere indhugne. Det forsvundne romanske Bjælkeloft over Koret har haft Underklædning af Brædder (Indberetning af C. G. Schultz 1935 til Nationalmuseet).

S. 790. 1666—67 blev Taarnet repareret. Murmesteren fik 75 Dlr. for »de store Kampesten at udtage ganske ned saavidt Brækken var og igen at indmure og ophidses, som var et farligt og stort Arbejde«.

S. 799. Samtidig fik Rasmus Sejermager i Næstved 8 Dlr. for at fly Sejerværket.

Kastrup. S. 833. Bygning, sml. S. 1044.

Everdrup. S. 850. *Kisteplade af Tin over Bredo von Munthe av Morgenstjerne til Bekkeskow, død 1757; Indskriften gengivet i Hartvig Munthe: Efterretninger om Familien Munthe i ældre og nyere Tid. Chria. 1883—88. S. 378 f. Malet *Begravelsesplade af Jern over Otto Christopher Munthe af Morgenstiernes anden Hustru Birgitte Flindt, død 1787. Begge Plader tilhører Kammerjunker O. von Munthe Morgenstjerne.

Baarse. S. 865. Alterskranke af Smedejern, læs: Støbejern.

Allerslev. S. 902. Prædikestolens Farver er restaurerede 1935 (Maler Poul Jensen).

Øster Egesborg. S. 938. Gravsten Nr. 2. Inger Jensdatter, læs: Inger Jonsdatter. Jacob Olsen af Skovhuse blev begravet 7. Juli 1762, hans Enke Inger Jonsdatter 7. Jen. 1763. Stenen maa derfor dateres til 1760'erne.

Ørslev. S. 925. Malersignatur paa Alterbordsforsiden, se S. 1087, Fig. 9.

Borre. S. 994. Malersignatur paa Altertavlen, se S. 1087, Fig. 10.

Elmelunde. S. 976. Om Bygningen se C. G. Schultz, AfnO. 1934, 196 f.

S. 977. Norddørens Cylinderstave. Sml. S. 1041, Fig. 2, 1042.

S. 979. I Bjælkelaget under Klokkestolen ligger to ens, nu o. 7,70 lange Stykker svært Egetømmer, og et tredje, nu lidt kortere, alle med affasede Kanter. Tapper og Taphuller viser, at de har været Stolper i en Tømmerkonstruktion, antagelig en Klokkestabel (Indberetning af C. A. Jensen 1915, af C. G. Schultz 1933).

S. 987. †Stolestaderne, læs: Stolestaderne.

Fanefjord. S. 1017. Kalkmalerierne blev fremdragne 1929—31, læs: 1930, Arbejdet afsluttedes 1935.

S. 1018. L. 4 f. n.... fiat v..., læs: ... fiat m (ihi)

S. 1020. Paa det fjerde Sydhvælv er følgende Billeder fremdraget. Østkappe: Kristus fristes af Djævelen, som rækker ham to Sten. Sydkappe: David dræber »golliat«; den harniskklædte Kæmpe segner, ramt i Panden af Slyngestenen; David svinger et stort Sværd. Vestkappe: Den rige Mand og »lasarus«. Nordkappe: Samsons Løvekamp, »ut vis samp(so)nis destruxit ora leonis« (»Hvorledes Samsons Magt ødelægger Løvens Gab«). Indberetning af E. Lind.

S. 1021. Helgenen, der er bestemt som S. Brandanus, er rimeligvis den helige Abbed Vilhelm af Eskilsø (Æbelholt).

Bogø. S. 1031. Bag Altertavlen findes skjult en Rest af et sengotisk Kalkmaleri, forestillende Veronikas Seveddug.

S. 1032. Træinventaret er restaureret 1935 (Maler Poul Jensen). Paa Kortet S. 1039 skulde *Bogø* være angivet som ombygget i gotisk Tid.